

מאוצרות הפרשה

אלקים, הם האמינו אמונה כה שלמה וחושית כי השם יתברך הוא אביהם הרחמן החפץ בטובתם, עד שחשו בנה להתלונן ולהתאונן בפניו כל העת על הקשיים שעברו עליהם, ממש כבנים אצל האב. זה לא נבע אצלם מפחיתות מדרגה, אלא דוקא מרוממות המדרגה, בגלל שחשו כי השם יתברך הנו אביהם וקרוב אליהם."

"אדרבה, אוי לאלו שמכחישים באביהם" – סנט רבי יעקב במשכיל.

זיכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וגו' ומן הרמנים ומן התאנים (יג, כג) יש לעיין מדוע הביאו רק פירות אלו מן המינים, ולא הביאו גם זיתים ותמרים, והנה במשך חכמה בפרשת עקב (י.ה) כתב שבמצרים לא היה זיתים ותמרים [ע"ש שהוכיח כן]. וע"פ זה י"ל דהא לא הכירו את הזיתים והתמרים, וכיון שהגיעו לארץ ראו רמנים וענבים וכו' וראו שאותם פירות שהיו במצרים, בארץ ישראל הם משונים בגודלם, ולכן הביאו מזה להוכיח שהארץ משונה, משא"כ הזיתים והתמרים, שלא היה להם במצרים ולא הכירו פירות אלו, א"כ אין בזה הוכחה שהארץ משונה, דאולי ג"כ בשאר מקומות כך הם נראים.

ובמשך חכמה בפרשת חוקת על הפסוק "לא מקום זרע" (ז, כ) כתב שלא הזכירו שמן זית ודבש, שכל זה היו טועמין במן, דכתיב (שמות ט"ז, ח"א) וטעמו כצפחית בדבש ולשד השמן, ולכן לא זכרו זאת, ומשום זה נשאו המרגלים רק אשכול ומהתאנים ומהרמנים ולא מן הזיתים והתמרים, שזה טעמו במן עכ"ל. (הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א, רבד הזהב)

טובה הארץ מאד מאד (יד, ז)

מפני חטאינו שוב אין ארץ ישראל בימינו משובחת כאותה ארץ המתוארת בתורה הקדושה ומלבד זאת, אנשים רבים שאינם שומרי תורה ומצוות ממלאים אותה, נשאלת, אפוא, השאלה: האם גם במצב הנוכחי ישנה מעלה מיוחדת במגורים בארץ הקודש?

שאלה זו עלה לדיון בשיחת חכמים בין רבי שלום משאץ זצ"ל ורבי בנימין מנדלזון זצ"ל, אב"ד קוממיות, אשר היה מגבורי אמוני ארץ הקודש ומצוות התלויות בה, כפי שהובא בעתון "המודיע" תשס"ה.

במהלך השיחה שאל הרב מקוממיות: "מדוע אין כת"ר מגיע לדור בארץ הקודש?" השיב לו הרב משאץ בצורותיו: "שאלתי את דגי הים: 'מדוע אתם משוטטים בחו"ל, הלא לכם אין שום קשיים ועיכובים לשוט לארץ הקודש כמו שיש לי, שהרי מגורי בארץ כרוכים בהוצאות דירה ופרנסה, ואילו אתם, לעומת זאת, יש לכם רשות מהשלטונות ואתם חפשיים מכל וכל? ענו לי הדגים: 'חוששים אנו שיצודו אותנו בשבת קודש...' וד"ל". נענה ואמר לו הרב מקוממיות: "גם אני אמשל משל לכבודכם"

– למלך אחד היו בנים רבים שהשחיתו את דרכם והיו בעלי מדות רעות ורק בן אחד שהתנהג בנימוס ובדרך ארץ כראוי לבן מלך ולא היה בעל מדות מושחתות. ביום מן הימים קם אותו בן, עזב את בית אביו ונסע למרחקים. אביו התגעגע אליו ביותר ושלח שליחים רבים לדבר אל ליבו שישוב לארמונו. אך הבן התקשה לעשות זאת והסביר לאביו כי הוא בוש מאחיו המושחתים. "בני, בני" – השיבו אביו המלך – "על כבוד עצמך אתה חושש, ועל כבודי אין אתה חושש... מסרב אתה להיות כאן ולהראות לזקני העם שיש לי לכל הפחות בן אחד שהולך בדרך הישר?" מכאן, שהישיבה בארץ ישראל מרבה כבוד שמים, דוקא משום שנתרו רק מתי מעט נאמנים למלכו של עולם (ומתוך האור)

דבריו העוצמתיים של רבינו בחיי, אותם הוא כותב כהקדמה לפרשת השבוע, פרשת שלח, וכאילו נכתבו ברוח הימים בהם אנו נמצאים

לא מעט ילדים (ומבוגרים...) מוצאים את עצמם בשעת האזעקות ברגשות מעורבים בין מציאות לאמונה: אם הקב"ה שומר עלינו והוא מכוון כל טיל וטיל וברצותו יניצל האדם וכן להיפך, מה טעם יש למהר לרוץ אל המרחבים המוגנים?

והנה התשובה מפיו של רבינו בחיי בן יוסף אבן פקודה:

הקב"ה ברא את עולמו והטביע בו את דרכי הטבע. ובמילים שלנו: הקב"ה יצר את הטילים הבליסטיים המסוגלים להמיט חורבן והוא ברא וייצר את המקלטים והמרחבים המוגנים (וגם החליט כמובן למי תהיה פריווילגיה של ממ"ד אישי, מי יסתפק בממ"ק – מרחב מוגן קומתי, ומי ייאלץ לנדוד למקלט או למרחבים המוגנים האחרים, לפי הנחיות פיקוד העורף). ומה הוא רוצה מאיתנו? שאנחנו נעשה את המקסימום שבידינו. אנחנו צריכים למלא את מה שאנחנו יכולים ומסוגלים. להתפנות למרחב המוגן המתאפשר לנו (כלי פחד, בלי בהלה, בלי חשש, מתוך ידיעה שהוא יתברך מנהל אותנו, ואנחנו בסך הכל ממלאים אחרי הוראותיו).

ברגע שאת שלנו עשינו – אפשר לסמן ז'י גדול ולהחזיר את המושכות אליו יתברך, לדעת שאין לנו באמת שום החלטה לגבי התוצאות, להאמין שאנחנו מסורים בידי יתברך ויתעלה ואין עוד מלבדו.

המסקנה: שמירה מקסימלית על הנחיות פיקוד העורף, מתוך עשיית רצון הבורא. מתוך ידיעה שאנחנו בסך הכל 'מבצעים' את מה שבידינו וגורלנו מסור בידי אבינו אב הרחמן – —

שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל וגו' (יג, ב) הארועים הנוראים שמופיעים בפרשיות האחרונות, ממש מופלאים מבינתנו, החל מפרשת בהעלותך, בואכה פרשות שלח, קרח, חקת ועד בלק, מארע רודף מארע, טרגדיה רודפת טרגדיה, כשכל אחת מהן מעוררת השתוממות עצומה ופליאה גדולה.

הרי כלל ישראל וכו' אז לראות בחוש בחסדי השם העצומים והגלויים, למעלה מן הטבע. הם חיו כל העת בצל השכינה, גן עדן בהתגלמותו בעולם הזה. למרות כן, הם לא גמרו להתלונן ולהתאונן כל העת. אך גם בזה יש נקודת זכות עצומה על כלל ישראל, כך היה רגיל לומר הגאון הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל, בשם ידידו ורעו הטוב, הגאון רבי יעקב סלמס זצ"ל, אב"ד העיר מוסקבה ברוסיה, ולימים חבר בית דינו של מרן הגאון רבי צבי פסח פראנק זצ"ל בירושלים.

היה זה פעם כאשר התיצב לפניו אחד ממשכילי הזמן במוסקבה, ופיו מלא תרעומת על אנשי דור המדבר-דור דעה, מדוע כל העת הם התאוננו והתלוננו? הרי הם ראו כל כך הרבה נסים וחסדים, ובאיזו זכות חשו בנה להתלונן ולרטון. "היתכן דבר הזה?" – שאל המשכיל בנימה מתריסה. השיב לו רבי יעקב מינייה וביה: "מעודי לא ראיתי אדם שפוי שהולך ברחוב ומספר בקול על בעיותיו או מתלונן על צרותיו באוני כל הנקרה בדרכו. אולם כן ראיתי אנשים שבאו למכירתם וקרוביהם ובפניהם שפכו את לבם. כי איתם הם חשו בנה לדבר על מועקותיהם, ולבכות על בעיותיהם ומכאוביהם."

"אנשי דור המדבר", אמר רבי יעקב, "אחזו בכזו מדרגה גבוהה של קרבת

דע מה שתשיב, ומה שלא...

ויאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה טובה הארץ מאד מאד (י"ד, ז')

לכאורה, עלינו להבין: המרגלים שבו וטענו טענות שונות בגנותה של הארץ הקדושה: הם טענו שמדובר בארץ אוכלת יושביה, הם טענו שלא ניתן לכבושה כי עז העם היושב בה, וכן הלאה... ובכן, כיצד השיבו יהושע וכלב לטענותיהם? מה הועילו בכך שטענו כי טובה הארץ מאד מאד, מבלי להתייחס כלל לטענות הענייניות שהעלו שאר המרגלים?

את התשובה נבין על פי המעשה הבא: היה זה בתקופת כהונתו של הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן כרבה של העיר פוניבז'. כאשר הגיע אל העיר, מעט לפני חג המצות, החל לפעול למען הקמת תלמוד תורה וישיבה בעיר. צעד זה היה לצנינים בעיני השלטונות הקומוניסטיים, שהעיר פוניבז' היתה תחת שליטתם באותם ימים. בשיחה שהתקיימה בין הרב ובין ה'קומיסר' היהודי, הממונה מטעם השלטונות הקומוניסטיים, הטיח זה האחרון דברים בוטים באזניו של הרב. הוא הבהיר כי אין כל טעם בהקמת מוסדות מן הסוג הזה. "מה לכם ולצורה זו?" טען הלה. בדבריו היה איום מרומז אך ברור מאין כמותו. אולם הרב מפוניבז', כמובן, לא נרתע. הוא לא חת מפני השלטונות, ומנוי וגמור היה עמו להוציא את מחשבתו הטובה אל הפועל חרף התנגדותם. והנה, הגיע ליל הסדר. הרב, אשר הגיע אל העיר בגפו, בלי בני משפחתו, הסב לשולחן הסדר אצל אחד מבני הקהילה. כאשר התכונן לפתוח בקריאת ההגדה ובסיפור יציאת מצרים נפתחה הדלת לפתע, ובפתח נראתה דמותו של הקומיסר הקומוניסט, לבוש במדיו המצוחצחים. למותר לציין, כי ביקור מעין זה מעולם לא בישר טובות... ואולם, הרב מפוניבז' כלל לא שת ליבו לנוכחותו של ה'אורח' הבלתי קרוא. מבלי להפנות לעברו מבט החל בקריאת ההגדה בקול רם ובוטח ובהתלהבות רבה. לימים סיפר מארחו כי מעודו לא שמע את קריאת ההגדה במתיקות כה רבה כפי ששמע מפיו של הרב באותה השנה... בכל אותה שעה היה הקומיסר מהלך בפאתי החדר הלך ושוב כשהוא חורק בשיניו וחורש מזימות... לפתע התחולל שינוי: דברי ההגדה, שנאמרו בנעימה ובמתיקות כה רבה, המסו את ליבו של הקומוניסט היהודי. לפתע ניגש אל השולחן, התיישב במקום פנוי, וביקש כי יגישו לו גביע יין... הוא הצטרף אל שולחן ליל הסדר כאחד מן המסובים וקיים את כל מצוות הלילה כהלכתו: ארבע כוסות, מצה ומרור, ואפילו אפיקומן... בשעת לילה מאוחרת, לאחר שהסתיים ה'סדר', עזב הקומיסר את הבית ופנה לדרכו, אולם השינוי בקרבו כבר התחולל... בפגישה נוספת שנערכה בינו ובין הרב מפוניבז' בחולו של מועד הבהיר הקומוניסט כי אמנם לא יוכל להעניק את הסכמתו להקמת המוסדות היהודיים כפי שביקש הרב, אולם הוא מוכן להעלים עין מקיומם. "אינני רוצה לשוחח על הנושא עליו שוחחנו בפעם שעברה, אולם מהיום אינני רואה ואינני שומע מאומה!" הבטיח.

הרי לנו, כי לפעמים אין צורך להשיב על טענותיו של האפיקורס. יש להתמקד באמת הפנימית, בטהרתה, באופן היוצא מן הלב. אמת זו בכוחה להמס אפילו את לב האבן ולהשיב תועים לדרך הישר.

ומכאן, תשובה לשאלתנו: שכן אמנם טענו המרגלים טענות שונות ומשונות, אולם יהושע וכלב ידעו היטב שכדי לדחות את טענותיהם אין כל צורך להידרש לגופם של דברים... יש רק לחזור על האמת הפשוטה, בטהרתה, מעומק הלב, ומובטח לה לאמת זו שתפעל יותר מכל הטענות שבעולם... לפיכך, הם רק חזרו והדגישו: "טובה הארץ מאד מאד", מבלי להתייחס כלל לטענותיהם של המרגלים האחרים... (ללמדך מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

כרטיס השתתפות ב'אבות ובנים'

נפוץ בקרב מארגני 'אבות ובנים' וחברות תהילים וכדו' לחלק לילדים המשתתפים שם כרטיס המאמת את השתתפותם, ובסוף תקופה מסוימת מקבלים הילדים תמורה כנגד כמות הכרטיסים שאספו, או שהם משמשים ככרטיסי הגרלה עבור הילדים, ונתעוררה שאלה אם מותר לחלק כרטיסים אלו בשבת. והנה, כרטיסים אלו אין להם שימוש בשבת עצמה, לא באופן שמקבלים תמורה לאחר השבת ולא באופן שהם משמשים ככרטיסי הגרלה, משום שגם גורל אסור להטיל בשבת וכמבואר בסו"ס שכ"ב ומשנ"ב שם ס"ק כ"ה שאפילו אם הוא דבר מצוה ולא מצי למיעבד מאתמול גם כן אסור בשבת. וגורל שהתירו הוא גורל על קדיש כדכ"ש ס"ק כ"ד והטעם בזה הוא משום שאין הגורל על דבר מסוים אינו דומה למקח וממכר, וגם בגורל כזה לא התיר המשנ"ב ע"י פתקאות רק ע"י שמפיסין ביניהם ע"ש, ואם כן דין כרטיסים העומדים להשתתפות בגורל כדן כרטיסים שמקבלים עבורם תמורה. ובמשנ"ב ס"י ש"י ס"ק כ"ד שמעות הוי מוקצה מחמת גופו דאסור לטלטל אפי' לצורך גופו ומקומו, ומה"ט הם עושים את המקום שמונחים בו לבסיס לדבר האסור כמבואר שם. וטעם הדבר כי הפמ"ג בפתיחה לס' ש"ח שכיון שהם לא ראויים למידי לאו תורת כלי עליהם. ובאמת לא כל כלי שלא ראוי לשימוש בשבת מאבד שם כלי ממנו, דבכה"ג דינו ככלי שמלאכתו לאיסור, וצ"ל שמעות גריעי מסתם כלי שאין לו שימוש בשבת, משום שכלי שמלאכתו לאיסור הוא כלי שיש לו שימוש מצד עצמו הנותן לו שם כלי רק ששימוש זה הוא אסור בשבת ולכן הוי כלי שמלאכתו לאיסור, מה שאין כן מעות אין להם שימוש עצמי כלל רק הם ה"ת לקבל את תמורתם ולכן אין להם שם כלי כלל. ועל פי זה נראה לרדן כרטיסים אלו כמעות שאין להם שם כלי כלל, רק הם משמשים כדי לקבל תמורתם והוי מוקצה מחמת גופו, ולכן הם מצד עצמם אין להם היתר טלטול. וכדי לצאת מידי שאלה זו, יש שהוסיפו על הכרטיסים מאמרי חז"ל או הלכות כלשהן כדי להתיר את השימוש בהם לכתחילה, ויל"ד אהני תקנתן להוסיף עליהם ד"ת כדי להתירם. ומצינו כעין זה ברמ"א בס' ש"ז סט"ז שכתב שהאיסור לקרוא בשיתח חולין ובסיפורי מלחמות הוא דוקא אם כתובים בלשון ע"ז, אבל אם הם כתובים בלשון הקודש שרי, וכן הוא שם במשנ"ב ס"ק ס"ג דמה"ט מותר לקרוא אגרות שלום הכתובות בלה"ק דיש ללמוד מתוכו הלשון וגם כתוב בו כמה פסוקים של תורה ע"ש, ומבואר שכתובת כמה פסוקים של תורה מהני להתיר קריאה של אגרות שלום. אכן, זה מהני אם באמת קוראים את אותם פסוקים וד"ת הכתובים בו, אבל מציאות הדברים שלא הילדים ולא ההורים מעיינים במה שכתוב על גבי הכרטיסים, ונמצא שהשימוש שלהם הבלעדי הוא רק לצורך קבלת הפרס ואין כלל שימוש בד"ת הכתובים על גבם, וא"כ קשה להתיר מטעם זה. והנה, בפמ"ג שם בהמשך דבריו כשכ' שמטבע הוא מוקצה מחמת גופו, הוסיף שאם יש נקב במטבע זהב או אוזן וראוי לתלות בצואר בתו ומכל מקום הקצה לסחור בהם, אז יש לומר דלא הוי מוקצה מחמת גופו רק מוקצה מחמת מלאכתו לאיסור עכ"ל, ולדבריו אף שאינו עומד לשימוש לצואר בתו מכל מקום מה שהוא ראוי לזה נותן לו שם כלי, ולפי זה י"ל בנדו"ד שכרטיסים אלו אף שאין לומדים ממה שכתוב בהם, מכל מקום שם כלי עליהם והוי מלאכתו לאיסור. ואם הם מלאכתם לאיסור י"ל שמותר לחלקם בשבת ולהשתמש בהם משום דהוי צורך גופו. אלא שלענין שימוש בכלי שמלאכתו לאיסור, דינא הוא שבמקום שיוכל להשתמש בכלי של היתר או באופן של היתר, כתב המשנ"ב בס' ש"ח ס"ק י"ב שאין להשתמש בכלי של היתר במקום כלי של איסור, ולמדנו מדבריו שיש מקום להעדיף שימוש בכלי של היתר עד כמה דאפשר. ומטעם זה חיפשו בשכונתנו המעטירה אפשרות חלוקה לכתחילה ממש, ומצאו אפשרות נפלאה לגרום לילדים ואף להורים לעיין בכרטיסים בשבת, וזאת על ידי כתיבת חידו"ת על גביהם, ובעינינו ראינו כי הציבור הק' שותף לדבר מעיינים בכתוב על גבי הכרטיסים, וחידו"ת אלו הפכו לשיח בין הילדים וההורים, ובצורה כזו בודאי יש היתר לחלק כרטיסים אלו בשבת. (הגאון רבי צבי רותן שליט"א רב קהילת פסטורל והמשולש גני איילון)

תשובה לחידה פר"ש: שובה: "שובה ה" (י, לוח). ובר"ש: "מנחם תרגמו לשון מרגוע".

מזל טוב

מרכז העיר: משפחות שוורץ – פוקס להולדת הבת הנכדה משפחות יונג – בן זאב להולדת הבת הנכדה
משפחות חלבי לאירוס הבת משפחות ארסליס – וינשטוק – רייזמן לנשואי הבת הנכדה הנינה משפחת חיים שטיין לנשואי הבן
גני הדר: משפחת שולמן לנשואי הבן משפחת פוירשטיין לאירוס הבת משפחת רוטמן לנשואי הבת משפחת בוקטוס להולדת הבת
משפחת גיאת להולדת הבת

הודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com